

abar in tesar.

- a) elegant formatiert Preis 2. —.
b) als ungerichtetes Bildbuch auf starke Pappen gezogen Preis 2. 50.
c) als Leinwandbildbuch Preis 2. 50.

Vorläufig in 3 Ausgaben:

„**Spiegelwörter in Wort und Bild**“. Ein buntes Bildbuch mit humorvollem Text und feinen Farbdruckbildern mit höchst originellen komischen Darstellungen. Groß Quart mit effektivem Umschlag.

zu Mark 3. —

weibliche Jugend von Emma Läder, Bilder nach Aquarellen von S. Lipp.

Car in tesar

ali

Saardamska ladjedelnica.

Zgodovinska pripovedka.

Poslovenil

H. Podkrajšek.

Ljubljana.

Založil in prodaja J. Giontini v Ljubljani.

1886.

Prvo poglavje.

Bilo je lepega jesenskega dne leta 1697. Po velem jesenskem listji starih topolov, ki so bili zasajeni okolu pristanišča, pihljal je gorak južen veter, in nad rudečimi strehami Holandskega mesta Saardam letele so ptice selivke v dolgih vrstah v svoja južna domovja. — V ladjedelnih, po katerih je to sicer jako neznatno mesto vže od nekedaj slovelo, so ta dan nekoliko preje končali delo, in maloštevilne ladije, ki so bile v pristanišči zasidrane, nakitene so bile z razno-bojnimi narodnimi zastavami, kar se je, kakor znano, le v posebno svečanostnih slučajih zgodilo.

Vsak pa, ki je bil v mestu znan, vedel je, čemu se vse to pripravlja. Jeden najbogatejših ladjedelskih mojstrov je obhajal poroko svoje najmlajše hčere. Po očetovej želji naj bi se vršila tako sijajno, kakor zahtevajo to stari Holandski običaji. Skoro polovica vseh meščanov je bila povabljenih na svatbo in med njimi tudi oče župan. —

Mojster Brovn, tako je bilo ime ladjedelskemu mojstru, je prisegel, da hoče svojej hčerki Beti napraviti svatbo, katere naj bi se spominjali ljudje še čez 50 let. In v resnici je to storil! Vže na vse zgodaj se je začelo radovanje in nekaj let vže meščanje Saardamski nijso videli take svatbe, kakor je bila ravno ta, neveste Bete Brovnove. Povabljeni so bili pa tudi vsi pomagači bogatega mojstra. Brovn prišteval jih je ravno tako k družini, kakor lastne svoje sinove, in veliko mu je bilo na tém, da jim nij ničesa manjkalo. — Visoko vežo, ki je po starem Holandskem običaji obsegala vse pritlične hišne prostore, so izpremenili v plesišče, a na stopnicah v prvo nadstropje so priredili prostor za godce. Za dvojno plačilo in polne vrče dobrega vina so igrali brez prenehljeja okrogle poskočnice. Stene in strop pa so okrasili z zelenimi vencii in krasnimi zastavami. Vrata, skozi katera se je prišlo na vrt, so sneli, zato, da so oni na plesišči z onimi na vrtu sedečimi lahko prosto občevali. Postrežkinje so letale s pekarijami in pijačami sem in tjà in presrečni nevestin oče je bil kmalu tu, kmalu tam ter dajal slugam potrebne ukaze. V senčnatej lipovej lopi pa so sedeli imenitnejši meščanje. Med njimi je bil tudi mestni župan, mož tolstega

života, čegar obličje je bilo skoro bolj rudeče, kakor temnorudeče Bordovino, katero je oče Brovn danes svatom piti dal. Pri pojedini je imel le on prvo besedo, vsi drugi pa so ga tako pazljivo in potrpežljivo poslušali, kakor bi bil mož nezmotljiv v svojej modrosti. Razgovarjali so se tudi, kakor je pri takih priložnostih običajno, o stvareh, ki se dogajajo po svetu sploh. Zelo pazni pa so postali meščanje Saardamski, ki si na svetu niso mogli misliti večje države od svoje Holandije, ko je poprijel besedo nek mladenič, ki je do sedaj molčeč sedel za mizo. Rekel je, da si ne more misliti stalnega miru, kakor baš zatrjuje gospod župan, temveč misli on, da bode v kratkem nastal bojni klic, ki bode od vshoda Evrope ves svet pretresel. Debeli župan je poslušal, smijaje se, to drzno prerokovanje. Ko si obriše z debelo svojo roko široki ustni, reče: «Mladi moj prijatelj govori o tem, kakor slepec o barvah. Od kod se nam je nadejati vojske? To bi morali mi, ki smo od vlade, pač bolje vedeti.

Mladenič, podstavljen in širokoplečata oseba, kateremu je praznično oblačilo kaj dobro pristojalo, je bil tujec, vsaj poznalo se mu je to na prvi pogled. Odložil je pri teh besedah počasi svojo lončeno pipo in

odgovoril županu z inozemskim naglasom: «Vsaj ne stoji nikjer pisano, da bi morala biti vojna ravno z Holandijo! Vsaj živi na svetu še veliko narodov, ki se lahko bojujejo in veliko je še držav poleg Holandske, ki si utegnejo vojsko napovedati.»

«Res je tako», reče župan, kateremu so te besede jako srce olajšale, «on ima prav! Toda malo nas briga, če si vročekrvneži tam zadej v Rusiji, ali sploh tu okoli glave razbijajo. — Hahaha! Mi bomo pa prej ko slej pili v miru svoj čaj, kadili v miru iz svojih pip in tesali svoje ladije!»

Županov sosed pa je prijel za čašo ter napil: «Bog blagoslovi Holandijo!»

«In ženina in nevesto», pristavijo drugi.

Čisto in veselo so zazveneli kozarci in oče Brovn si je mel veselja roke, misleč, da bo ostalo vse tako dobre volje, kakor je bilo. Proti županu obrnivši se pa je rekel: «Kaj čuden dečko ta Peter Mihajlov. Dasi ravno ga imam rad, me je vender kar groza blizu njega, in če me včasih s svojimi velikimi, temnimi očmi ostro pogleda, zdi se mi, kakor bi bil on, a ne jaz gospodar v ladjedelnici.»

«Gotovo je rodом Rus, kaj ne?» vpraša nekdo iz družbe.

Mojster Brovn prikima. «Sedaj je vže štiri mesece pri meni na stavišči. Pri delu je kaj priden, to je res; stori pa tudi lahko za tri druge, kajti močan je kot medved. Poleg tega je pa dečko tudi prekanjen in ostromen, kakor ne kmalu kdo. Pred kratkem je napravil na nekej novej ladiji krmilo svoje iznajdbe, in to ne da bi bil koga vprašal za svēt. Delce to pa je prav izvrstno in dobro služi. Toda, Bog ga vedi, kaj je še vse v njem! Meni se dozdeva, da ga tare kaka reva, ali kak spomin v preteklost ali kaj tacega. On se ogiblje drugih ljudij in občuje v mojej ladjedelnici le z nekim mladim tesačem po imenu Peter Ivanov, ki je njegov rojak. Tega-le menim v višnjem jopiču s srebrnimi gumbi.»

«Ta je pa vender prav po holandski opravljen, kakor nas jeden. Le pogledite njegove višnjeve nogovice z rožami, mahedravaste hlače in ta klobuk sè širokimi kraji in z zeleno prevozo! Ali nij to lepa staroholandska noša, ne pozabivši opasnika, ki mu drži s čipkami ošito srajco?»

«Da, da, na videz je vse to res», pritrди Brovn, «a Holandec vender nij.»

«Jaz sem si pa Rusa vse drugače predstavljaj», opomni nek trgovec s cimedom, ki je bil iz sorodstva ženinovega. «Meni so

pravili, da imajo Rusi dolge, čez kolena segajoče suknje, fino perilo, dolge brade, visoke škornje iz najboljšega usnja in bele opasnike.»

«Res je tako», pritrди župan, «taka je njihova narodna noša. Tako opravljene sem jih videl v Asterdamu, ko je cesarica Zofija odposlala ono veliko poslanstvo na francoskega cesarja.»

Ko so se odličnejši meščanje za mizo v tem smislu dalje pogovarjali, povzročil je na plesišči prihod nekega moža več govorenja, kakor da bi bilo iz jasnega treščilo med zbrane svate. Ples je zastal in godci so jenjali gosti. Sluge pa so vidno v zadregi gledali, kaj to pomeni. Nekateri mladeniči so vže pestili roke. K sreči je ravno ta čas prišel oče starešine.

«Oj, mojster Brovn, to nas je lepo iznenadilo, takih gostov se nismo nadejali», posmehoval se mu je jeden plesalcev.

«Kaj tacega se v Saardamu še nij pripetilo», zavpije drugi, čegar čelo je bilo od jeze po polnem zarudelo. «Kako se sme prikazati ‚rumeno pero‘ na poštenej meščanskej svatbi?»

Tudi mojster Brovn je opazoval zelo oplaščen osebo, ki je povzročila toliko nevolje, in videti mu je bilo, da je tudi on nevoljen.

Ko je tuji mož zapazil, da se mu približuje hišni gospodar, je snel spoštljivo svoj klobuk, na katerem je imel dolgo rumeno pero, z glave in rekel skoro tresočim glasom: «Oprostite, spoštovani mojster, da vas motim, toda jako nujno opravilo me je pripeljalo do gospoda župana.»

Zdaj še le so se razburjeni svatje pomirili. Jako životni župan je kmalu na to prišel in poklical redarja — to je bil po svojem poklicu — na stran.

«To je kaj družega», reko na to mladeniči, «mislili smo, da je prišlo to rumeno pero na svatovščino!» (Taka peresa je imelo takrat Holandsko redarstvo, ki je pa stalo na jako slabem glasu, na klobukih).

«Torej kaj imate Jan?» vpraša župan mladeniča visoke rasti v rudečej suknji, «zakaj me motite na svatovščini? Povejte hitro!»

«Gospod župan, dovolite», jeclja redar z okornim jezikom. «Stvar je zelo važna. Ravnokar je bil pri vas nek Anglež, ki se je imenoval poslanika Britanske kraljice in je vprašal po vas. Odgovoril sem mu, da je gospod župan na svatbi. . . . To me ne moti, reče Anglež, grem tedaj tudi jaz na svatbo. . . . Jaz sem mu hotel odsvetovati, toda gospod mylord je ostal svojih misli in trdil, da ga .to ne moti.»

«To je čuden mož», mrmral je župan.
«Kaj neki hoče?»

Redar je zmajal z ramami.

«Kako bi ga li spoznal?» vpraša nadalje župan.

«Brez truda, ker je vže tukaj», odgovori redar.

«Ta-le? Hahaha! To je kak nadmornar ali kaj tacega!»

«Ne, gospod župan, to je mylord, ki se je pa nalašč lahko preoblekel, da je lažje sam prišel in da bo lažje z vami govoril.»

«Tako torej! Zdaj še le umejem! Ta gospod je gotovo zelo prekanjen in njegovo opravilo mora gotovo zelo kočljivo biti. Prav, da je prišla stvar do mene, kajti za tako važne reči sem ravno jaz pravi mož.»

Redar je na to odšel.

Nadmornar, o katerem je župan slišal, da je preoblečen lord, to je bogat in imeniten anglešk državlján, stopi zdaj bliže. Pozdravil je hladno in namignil uljudno z roko, na katerej je imel lep prstan z briljanti.

«Par besedi bi rad tajno z vami govoril,» zašepeta županu in gre mimo njega, kakor mimo kakega tujca.

«To mora biti jako važna državna zadeva, ker se tako skrivnostno obravnava», mrmral je župan sam sè saboj.

Ne da bi kdo opazil, stopi za nadmornarjem, kateri je zavil v neko z jazminom zaraščeno sprehajališče. Od daleč so se čule tu še vesele poskočnice, znamenje da so ondu na plesišči vsi nemoteni in dobre volje. Ko se je tujcu zdelo, da ga nihče ne opazuje, se je vstavil, prekrižal roki na hrbtu in pričakoval župana, ki je tudi kmalu za njim prišel.

«Kaj vелеvate gospod mylord?» Vpraša župan priklonivši se, kolikor mu je to dopuščal precej debeli trebuh.

Lord je položil prst na ustni. Župan mu prikima v znamenje, da obljubi molčati.

«Zelo važna državna skrivnost,» zašepeta lord debelemu županu na uho. «Vaša sreča je v vaših rokah; tisoč cekinov dobite, ako mi pomagate iskati neko osebo, katero moj vladar posebno spoštuje.»

«In katera oseba naj bi bila to?»

«Ona ruskega carja Petra.»

«Kaj mi poveste!»

«Naša vlada je gotovo pozvedela, da je ta visoki gospod sedaj tu v Saardamu.»

«Tu v našem ljubem Saardamu?»

«Oj kolika čast za nas!»

«Da in sicer preoblečen.»

«Stvar postaja vedno bolj kočljiva!»

«Res, in zato se zanašam na vašo bistroumnost. Car je še mlad mož, jedva nekaj čez dvajset let star, ima dolge temne lase, visoko čelo, temne, ognjevite oči in je krepke postave. Tako vsaj so mi popisali njegovo osebo. Poleg tega ima naša vlada tudi tajno sporočilo, da živi car skrivno v Holandiji z namenom, izučiti se kot priprost delavec ladjedelske umetnosti in da je torej Njeg. Veličanstvo brž ko ne tukaj kot priprost delavec v službi.»

«Kot priprost delavec — ruski car — tega ne morem umeti!»

«Verujem, toda meni je glavni nalog, da dobim tega moža in zato se zanašam na vas.»

«Našli ste pa v mojej osebi tudi pravega moža zato, gospod poslanik,» odgovori župan.

Ko sta se poslanik in župan o tem razgovarjajoč sem in tja izprehajala, vsedla se je v plesnej dvorani vesela družba okolu mize, kjer jo je čakala izvrstna večerja. Ribe, pečenka in izvrstne pekarije v lepih porcelanastih posodah so pokrivalo mizo, ki je bila pogrnjena z lepim znežnobelim platnenim prtom. Kameniti vrč, napolnjen z angleškim pivom pa so si podajali gosti neprenehoma iz rok v roke. Po starej Holandskeji navadi so se delale napitnice in prepe-

vale skupno vesele pesmi. Le dva mladeniča se nista veselila z veselimi svati; bila sta to Peter Mihajlov in Peter Ivanov. Slednji je sedel na koncu mize in zrl na svoj okrožnik, kakor bi gledal v kako temno jamo. In kadar je prišla vrsta nanj, da bi pil, odmajal je z glavo in veleval strežniku dalje iti. Neka mlada, brhka deklica, ki je sedela ne daleč od neveste in je bila nje družica, pogledala ga je včasih s prijaznim nasmehom. Znano je bilo, da je Peter lepo Marico prav rad imel, in da si le vsled svoje revščine do sedaj nij upal pred nje varuhom snubiti za njo. Nje varuh pa je bil oče župan, kateremu njega visoko mnenje o samem sebi in njegova vzvišenost nad navadnimi ljudmi nikakor nisto dopuščali svoje varovanke ubogemu tesarskemu pomočniku v zakon dati. Marica je bila tistega dne še veliko lepša, kakor navadno, in vsak drug mladenič bi bil ponosen na tako lepo nevesto. Toda Ivanov je takrat niti opazil nij; tudi nij stopil ves večer na plesišče.

Mej tem ko se je zunaj počasi zmračilo, razsvetlili so urni strežaji z duhtečim zelenjem preprežene hodnike s pisanimi svetilnicami, katere so bile narejene iz papirja z oljem napojenim. Te svetilnice je prinesel nek kapitan svojemu prijatelju, nevestinemu

očetu iz Kitajskega. Vsa družba je bila jako vesela te nepričakovane razsvitljave; posebno pa so se veselili tega mlajši, ker jim je bila na ta način zabava podaljšana za nekaj ur.

Ker je bilo še precej toplo, sklenili so gosti igrati na prostem družbine igre. Tudi Marica je hotela igrati. Ko so svatje ostali od mize, pogledavalo je za Ivanovom, ki bi moral po dolžnosti in pravici peljati lepo županovo sestričino na prosto. Naposled zagledala ga je, slonečega na podboji. Hitro stopi k njemu in mu reče nevoljna: «To vender nij prav; kako se danes obnašaš Ivanov? Daj mi roko, da ne postanem huda! Idiva igrat!»

Ivanov je globoko vzdihnil.

«Kaj ti je, da si tako čuden?» vpraša ga ona. Obrnil se je k njej in jej zašepetal na uho: «Vsaj vender poznaš moje trpljenje. Misli si, moj polkovnik iz Rusije, kateri me zasleduje, ker sem pobegnil, je bil danes v ladjedelnici. Videla boš, da sem izdan in da bom moral z njim!»

«Ne bodi vender tako boječ», zavrne ga Marica. «Tako visok gospod ne bo dosti po tebi opráševal. Lehko si misliš, da bi ne promišljeval dolgo, ko bi hotel tebe imeti.»

«Misliš?»

«Gotovo da! Bodi torej brez skrbi in pojdi igrat!»

«Bil je pa uže skrajni čas, da sta šla kajti igra se je bila uže pričela in je vzbu-
jala mej svati dokaj veselja. Posebno lepo
je bilo pri teh igrah videti pisana krila za-
lih holandskih deklet, katera so se po svojej
mičnej narodnej noši uže takrat odlikovala
od vsih Evropskih narodov. Svetlobarvno
krilo, ki je segalo skoro do gležnjev, tako
da je bilo videti le zale črevlje z zapo-
nami, prepasano je bilo nad kolki z bogato
ozaljšanim pasom, ki je bil čestokrat po več
sto goldinarjev vreden. Jopič je bil navadno
temne barve in pri bogatih narejen iz bar-
žuna. Rokavci so bili do komolcev tesni; iz-
pod komolcev pa se je videla lepa bela
srajca, katere rokavci so bili lepo nazaj
zavihani.

Modrece so si na prsih okinčale sè sre-
brnimi prevozami, čestokrat tudi sè zlatimi
denarji, ki so imeli utisnene podobe svet-
nikov.

Na glavo so si devale poseben lišp. Lase
na zatilniku je pokrivala fina, pajčolanu po-
dobna ruta, ki je segala daleč čez vrat in
spredaj globoko na čelo, tako da se je vi-
delo le nekaj las nad senci. Nad čelom so
si krasile glavo sè šapljem iz zlate plehovine,

ki je segal do ušes v podobi lepih rožic. Nevesta in družica ste imeli nad šapljem še lepo mirto in mesto baržunastega modreca belosvilen jopič sè širokimi rokavci, ki so bili podvlečeni sè takim blagom iz kakeršnega je bilo krilo narejeno.

Marica je bila torej opravičeno ponosna na-sè v tej obleki in nij jej bilo zameriti, da se je hudovala nad Ivanom, ki tega lišpa nij hotel opariti, temveč je tudi sedaj stal popolnoma razmišljen in je vselej preslišal svoje ime, ako ga je vodja igre poklical. Bil mu je še vedno ruski polkovnik v mislih in za to mu njegova slaba vost nij dala miru.

Da bi ga Marica izdala, tega se nij bilo bati, in razven nje nij nihče vedel o tej skrivnosti. Nihče? Da, da, nekdo je še vedel o tem, tega se je spomnil ubogi begunj, ko se je odpravljalo proti domu. Veselilo ga je torej, da se mu je pridružil ravno ta človek, ko se je od Marice poslovil. Bil je pa to njegov delavski tovariš in rojak Peter Mihajlov, katerega je iskreno ljubil, za katerega bi bil vse storil, ako bi bilo treba.

Komaj je prijatelja zagledal, potegnil ga je hitro na stran in krenil z njim v neko temno stransko ulico. Tu mu je razodel vzrok svoje bolesi in ga ponižno prosil njega svèta in pomoči.

«Brez dvojbe me zasledujejo kot beguna», reče mu Ivanov; «če tudi Marica tega verjeti neče. Toda ti sam veš, kako strog je naš car z onimi vojaki, ki svojih dolžnosti izpolnjevati nečejo in zato pobegnejo. Zasledujejo jih na vse strani do skrajnega morja in če jih dobodo, pošljejo jih v Sibirijo, ako jih smrtno ne bičajo.»

Jaz sem ti uže preje povedal, da si krivično ravnal, ker si pobegnul. Gotovo je, da moraš biti zaradi tega kaznjevan», odgovori mu Mihajlov resno. «Po mojem menenji nij nobeno dejanje bolj kaznjivo, kakor to, svojemu carju uteči.»

«Ti lahko govoriš», reče Ivanov potr, «ti nisi še nikdar nosil puške na rami.»

«Kdo ti je to pravil?» seže mu Mihajlov v besedo. Oko se mu je pri tem zasvetilo in videti je bilo, kakor bi njegova orjaška postava vedno večja postajala.

Ivanov je stopil začuden korak nazaj.

«Ne bodi vender precej tako hud», tolažil je svojega rojaka. «Zaradi mene si lahko nosil deset let vojaško suknjo; jaz te zato gotovo ne zavidam. Jaz pa nečem ničesa slišati o smodniku in o svičenkah in se zahvaljujem za vse vojne lavorike. Mar mi je le, da sem pošten tesar, in zato hočem pridno delati, da si zaslužim svoj vsakdanji kruh

in da dobim Marico za ženo. Gotovo je, da si ti ves drugačen od mene. Jaz menim, in čestokrat se me polaste te misli, da si pri nas v ladjedelnici le za kratek čas, a ne zato, da bi si kaj prislužil. — Povej mi Mihajlov, kaj ne, da imaš tudi ti nekaj skrivnega v srci, kar te vedno skrbi? Meni smeš zaupati! Govori!»

Smijoč se, je Mihajlov zmajal z ramami.

«Neko skrivnost imam pač», reče mu čudni ta mož, «toda ne skrbi me prav nič, in predno odidem, ti jo hočem razodeti.»

«Kaj, ti nas hočeš zapustiti?»

«Kmalu!»

«Morda se hočeš vrniti na svoj dom? Gotovo te doma težko pričakujejo?»

«Ne vsi», odvrne Mihajlov dvoumno. «O tvojej zadevi in pa o zadevi ruskega poslanca, katerega se bojiš, ker te zasleduje, hočem jaz posredovati. Zanesi se na mé in ne boj se ničesa!»

«Kaj praviš?» vsklikne Ivanov jako začuden. «Ti torej poznaš natančnega gospoda polkovnika in pri njem tudi nekaj veljaš?»

Mihajlov zmaje z ramami in seže tovarišu v roko, ne da bi mu kaj odgovoril.

«Tebe ne more nihče spoznati», zagodrnja Ivanov, seže mu v roko in želi lahko noč. Potem pa krene po stranskej ulici proti domu počivat.

Tudi Mihajlov je storil tako, a pot njegov je bil navidezno veliko daljši. Na pol glasno sam sè saboj govoreč korakal je v mesečnej svitlobi in pri tem tako močno z rokama mahal, da bi bil slehern lahko mislil, mož je preveč pil.

Tako hodečemu pa je sledil nek človek visoke postave in skrival se mu je za drevesi, da ga Mihajlov zapazil nij. Zavit je bil v dolg vojašk plašč. Kadarkoli ga je veter zasukal, zablistela je izpod njega lepa z zlatom bogato prepletена vojaška suknja.

Ko je Mihajlov došel do svojega doma, potrkal je trikrat na nizka vrata kolibe, v katerej je stanoval, odkar je prišel v Saar-dam. Potrkati pa je moral močno, da ga je slišala stara, na pol gluha gospodinja, ki je potem kašljajoč in godrnjajoč prišla odpirat. Navadno mu je tudi očitala, da prepozno domov prihaja. Toda Peter Mihajlov ji na to ni odgovarjal. Prepevaje kako rusko bojno pesem, vzel ji je luč iz rok ter odšel v svojo pritlično sobico. Tu je imel na mizi poleg okna polno papirjev, knjig in zemljevidov. Tjà je postavil svetilnico, sedel potem za mizo ter se s podprto glavo tako zamislil v knjige in druge risarije, da nij ničesa družega videl niti slišal.

Kar potrka nekdo močno na vnanje okno njegove sobice. Mihajlov predrami se iz svojega premišljevanja, skoči kvišku, potegne si lase raz čelo in posluša. Trkanje se je ponavljalo. Mihajlov stopi bliže k oknu.

«On je», zašepeče pred se

Potem mu s par besedami pove nekaj v ruščini, vzame svetilnico in gre odpirat. «Torej ste res vi?» Vzklikne Mihajlov vidno iznenaden ter odpira vrata, kolikor se da tiho.

«Šele danes opoludne sem dobil vaše pismo.»

«Pohvaliti moram vašo pridnost, prijatelj Lefort.»

Tujec se prikloni, in ko ga Mihajlov povabi vstopiti v njegovo sobo, šel je za njim.

Drugo poglavje.

Zupan Saardamski je tisto noč po ženitovanji prav slabo spal. Njegova mlada unukinja je pač slutila, da je strijček malo preveč pil, kar se je pa, se vé da, večkrat zgodilo. Tudi stara hišinja, gospa Jera je temu pri-trdila, a župan zapodi ju zmerjaje iz svoje sobe ter si ukaže v drugič prinesiti čašo čaja.

Zeló razjarjen natlačil si je uže v tretje svojo lončeno pipo, dasiravno se je po sobi uže tako kadilo, da nij bilo moč pred sé videti. Smijoč se je letela Marica od svojega strijca ter mu obljubila skuhati juho, kakršno kuhamo bolnikom. «Kaj, jaz bolan?» zavpije starec za njo. «Jaz nijsem bolan, toda jeza, skrb in delo mi škodujejo.»

Vsedel se je na svoj veliki z usnjem prevlečeni naslanjač, molel nogi od sebe ter sklenil roké pred saboj. Pipa mu je molela čez ramo nizdolu in tanki dim, katerega je spuščal iz pipe je kazal, da je mož pozabil celo na svojo najljubšo zabavo in to le vsled tega, ker mu je šlo vse narobe. Zastonj je pregledal vse izpiske domačega prebivalstva, da bi našel kako sredstvo, cesarja lažje zasledovati. — Delavci iz ladjedelnice, katere je uže na vse zgodaj k sebi poklical, da bi jih izprašal, odpovedali so mu po svojem mojstru priti, ker morajo delati in ne sme nihče brez dovoljenja iz ladjedelnice. — Slutil je namreč med njimi carja, ker mu je to pravil Anglež.

V vseh teh zadregah pa ga je potrla najbolj novica, da je prišel nek rusk častnik v Saardam. Nastanil se je v gostilnici «pri rumenem levu» in ljudje so ga uže zjutraj videli izprehajati se na morskem pristanišči.

Celo županu se je zdelo, da so temu možu vse te skrivnosti znane; toda kako bi jih zvedel po častniku? Zastonj se je napotil v tej zadevi osebno v gostilno «k rumenemu levu», kajti povedali so mu le-tam, da gospod polkovnik ne vsprejema nikakeršnih obiskov. Močno razjarjen, da se njegova uradna veljava tako prezira, tekkel je domov ter spustil ondi svojo jezo nad družino. Toda tudi tu se mu nij kaj poneslo. Vesela unukinja se ni hotela dolgo z njim razgovarjati in Jera je imela dokaj posla v kuhinji. Samo stari sodniški sluga, ki nij mogel uteči, poslušal je z občudovanja vredno hladnokrvnostjo razsrdenega gospoda, ne da bi se bil zmenil za to godrnjanje. Molčec je prinesel drugo pipo, kadar je bila prva prazna, ali pa če se je razpršila na tisoč koscev na kamenitih tleh uradne pisarne. Gospod župan je imel navado, da je v svojej jezi večkrat vrgel pipo ob tla.

Ravnokar je treščil uže tretjo od sebe.

Ne da bi zinil besedo, prinese Naes četrto pipo. Vže je prižgal žveplenico in boječ približal se razkačenemu gospodu županu, ki je od same jeze kar pihal.

«Proč s tem», završi starec in izbije z nogo slugi pipo iz rok. «Vrti se mi uže itak po glavi! Ne bom več kadil!»

Kmalu na to prinese nek sel pismo Angleškega poslanika, v katerem piše županu, da mu zviša nagrado na dva tisoč cekinov, ako poizve do večera družega dne, kje je ruski car. Poslanik se je bil med tem s posebno pošto odpeljal v glavno mesto ter obljubil vrniti se do družega dne.

«Kuga naj pride čez vse mesto, ako mi odide to darilo», vsklikne debeli oče župan, prebravši to pismo. «Sluga, prinesite mi suk-njo!» Stari Naes urno zleti in prinese kmalu rudečo sè zlatom obšito pliševo suk-njo. Župan, ki je mej tem golorok po sobi korakal, se obleče. Tako urno sluga svojemu gospodu uže dolgo nij stregel, ko ravno takrat. Čez nekaj minut stopal je uže čestit-ljivo mož s trsteno svojo palico v rokah po ulicah. Baroko, ki je segala daleč čez vrat in deloma zakrivala debeli obraz, si je bil pač malo po strani na glavo položil; tudi klobuk okrašen se zlatimi trakovi držal se je malo po strani. Toda kaj naj bi odloče-valo vse to pri tako važnih opravilih, katere dobro razrešiti je bil le on poklican!

Na ladjedelnicaah je bilo vse živo, po-sebno pa na staviščih mojstra Brovna, kjer sta delala tudi Mihajlov in Ivanov. Izdelali so bili ondi ravnokar ladijo po najnovejših konstrukcijah. Ker so jo nameravali uže

drugi dan spustiti, treba je bilo ta dan še pridno delati. Delovodja, ki je na mesto mojstra nadzoroval delo, bil je jako nevoljen, ko je zvedel željo čestitega župana. Le-ta je namreč hotel, da se pokličejo vsi mladeniči od dela, ker je slutil mej njimi posebno nevarno osebo in jo je hotel na vsak način dobiti. Tako govoriti se mu je zdelo posebno primerno, da izpelje vso stvar kolikor se dá tajno, kajti le tajno ravnati priporočal mu je angleški poslanik prav živo. Toda pri poštemem delovodji se je upekel.

«Kaj nevarno osebo?» zavpije pošteni mož.

«Take osebe domnevate si mej mojimi delavci, gospod župan? To je razžaljivo za pridne mladeniče. Hoj, Ivan, pozvoni z velikim zvonom (tako je ukazal nekemu delavcu, ki je stal ravno poleg njega) in zaukaži vsem, da se vstopijo v vrsto. Potem bodi vam, gospod župan, dovoljeno izpraševati. Toda, če ne najdete hudobneža, morate nam očitno povedati, da smo pošteni!»

Ubogi župan se je tresel od strahu, toda ugovarjati si nij upal.

Delavci so se med tem zbrali in župan jih je začel izpraševati. Pri tem pa je opazoval njihove obraze z óno natančnostjo, kakor kak sodnik, kadar ogleduje hudo-

delnike. Največ mladeničev je bilo domačinov, katere je uže od mladih nog poznal; tujca sta bila le Mihajlov in Ivanov, ki sta slučajno bila oba onega imena kakor ruski car Peter. Župan prosi delovodjo, da odide z vsemi delavci; le oba Petra si pridrži. Ubogi Ivanov je bil mej preiskavo kmalu rudeč, kmalu zopet blede, kajti bal se je, da je to preiskavo vpeljal ruski polkovnik, ki je slutil, da je Ivanov vojaški begun. V prevelikej svojej bojazljivosti stopi z županom na stran, in ga ponižno prosi: «Ljubeznivi in čestiti gospod, ne izdajte me! Vem, da ste dobili povelje za menoj pozvedovati, toda rotim vas, ne izdajte me temu polkovniku.»

«Torej je ta Anglež polkovnik», mislil si je neumni župan. Po svojej kratki pameti je takoj sodil, da je Ivanov oni, katerega je imel iskati in se je dozdevnemu carju globoko priklonil.

«Bodite brez skrbi, presvetli gospod; skrbeti hočem, da vas nihče ne spozna», reče mu jako spoštljivo.

Ivanovu se je dozdevalo, da nij prav umel.

«Kako me imenujete?» Vpraša ga začuden. «No, Anglež je pač želel, da ne smem nikomur povedati, kdo ste vi, — toda mej nama.»

Mlademu pomočniku se je vsa ta stvar pač zelo čudna zdela in treba bi mu bilo

izpregovoriti le jedno besedo, in vsa ta pomota bi bila razjasnjena. Toda tega si nij upal, temveč pritrdil je raje vsemu iz zgolj strahu pred polkovnikom, kateremu je župan po njegovem mnenji pomagal.

Župan pa je bil sam pri sebi tudi jako vesel, da se mu je posrečilo carja tako lahko dobiti. Obsipal ga je z vso ljubeznivostjo, prosil ga, da ga obišče in mu celo svojo hčer Marico v zakon obljubil.

«Cesarja za zeta dobiti,» govoril je sam sè sabo na potu proti domu, «kaj tacega se še nij nobenemu županu v Saardamu pripetilo.»

Brhka Marica se je jako začudila, ko jej strijc pove, da ga bo Ivanov obiskal.

Starec pa se je smijal prav zvito pred sè, ko jej je to novico povedal ter še dostavil, da se bo kmalu še bolj čudila.

Marica nij vedela, kaj vse to pomeni in prosi strijca, da jej to stvar razjašni. Iz početka nij hotel ničesa povedati, a ker mu le ne da miru, prelomi naposled dano besedo, da hoče molčati, in jej pove, da je tesar Peter Ivanov pravi car ruski Peter prvi.

«Kaj?» Vzklikne deklica smijoč se, «Peter Ivanov je car? Ne bodite smešni, strijc! Če je Ivanov ruski car, no, potem sem jaz hči Tuniškega bega ali pa Kitajskega cesarja!»

«Neumna stvar si,» zaropoe župan, «ki ne umeje ničesa o visokej politiki, o državnih tajnostih in o diplomaciji. Toda gleda, da ne pozabiš, kako se imaš od sih dob obnašati proti Ivanovu! Razumeš? Če tudi želi Njega Veličanstvo nepoznano ostati, moramo je vender čestiti, kakor zahtevajo to dvorske šege. In, da mi držiš jezik za zobmi, klepetulja ti; kajti živa duša ne sme zvedeti, kako visok gost živi v ladjedelnicah Saardamskih! Angležki poslanik mi je to posebno toplo priporočal, in tudi gospod Ivanov želi, da ostane stvar mej nami!»

«Tako je želel Peter sam? Hahaha! Rada mu verujem, kajti bati se mu je»

Pri teh besedah je omolknila, ker ravno o pravem času se je še spomnila, da bi svojemu prijatelju zelo škodovala, ko bi povedala strijcu, kako je pobegnil od vojakov.

In ko je to premišljevala, spomnila se je tudi, zakaj je Ivanov strijčevej pomoti tako rad pritrnil in zakaj ga je tudi pustil v tej pomoti, da je on (Ivanov) ruski car. Pred vsem se je moral mladenič pač bati, da se zvé, kdo je on sploh. Če bi se pokazalo, da on nij car, bil bi gotovo kaznjevan; če bi se pa zvedelo, da je vojaški begun, bi kazni gotovo tudi ne utekel. Ubogi mladenič v tem sitnem položaji torej nič bolj-

šega storiti nij mogel, kakor da je prevzel ulogo ruskega carja, katera mu je bila tako rekoč posiljena in da jo je izvrševal, kolikor jo je pač mogel. Seveda pred zbeganim županom to nij bilo nikakor težko, kajti bil je to mož one vrste ljudi, o katerih pravimo, da zbog prevelike množice dreves gozda ne vidijo. Zato je bilo pa tudi skoro gotovo, da je veroval na cara Ivanova le zato, ker si je bil to misel v glavo utepel. Angležkega poslanika pa, ki se je imel drugega dne z potovanja vrniti, Ivanov nij prav brez strahu pričakoval.

Toda sedaj se je bivšemu tesarju prav dobro godilo. Župan ga nij pustil več od sebe, temveč povabil ga je na kosilo ter mu odstopil svojo najboljšo sobo za stanovanje. Peter se je vsemu temu udal; vsaj je bil po tej čudni izpremembi svojega stanu veliko bliže svojej ljubej Marici. Jezilo ga je le, da se je tudi ta njemu nasproti popolnoma izpremenila, ogovarjaje ga, kakor strijc le z «presvetli gospod» in da se mu je pri vsakej besedi globoko priklanjala.

Oče župan je bil čez vse mere vesel. Po njegovem mnenji mu obljubljenih tisoč cekinov nihče več vzeti ne more; težko je torej pričakoval vračajočega se poslanca, da bi ga postavil pred carja vseh Rusov,

katerega je tako hitro našel. — Brez vsakojih nadaljnjih sitnosti bi se bilo to lahko zgodilo, ko bi ne bila, žal, unuka županova izblebetala te državne skrivnosti starej Jeri. Ta je povedala čudno to dogodbico brez odloka svoje botri, starej branjevki. Iz tržišča za sadje raznesla se je ta govorica po vseh cestah in ulicah, tako da je v teku 24. ur vse mesto vedelo o tej novici. Umevno je tudi, da je povzročilo veliko hrupa posebno še to, da obče znani poprejšni tesar Ivanov nij nihče drugi kakor car mogočne ruske države. Znano je, da gredo take novosti daleč po deželi, ako so enkrat mej ljudstvom, in nij se torej čuditi, da so v prav kratkem času celo v sosednej Franciji slišali o čudnej tej pravljici. Ker je bilo pa francoskemu kralju na prijateljstvu z Rusi ravno toliko, kakor angležkemu, pošlje tudi prvi svojega poslanika v Saardam. Sklenil bi bil rad z Rusi odbojno in udarno zvezo. Ker se je torej stvar nenadoma tako zasukala, zdelo se je angležkemu poslaniku primernejše, da ostane nepoznan. Ko se je vrnil v Saardam, bil je tedaj zopet kot nadmornar tako oblečen, kakor na ženitovanji in se je nastanil v nekej priprostej gostilni poleg pristanišča. Ker so vsako leto ob tistem času obhajali v Saardamu veliko ljudsko

veselico, imel je lepo priliko, da bo takrat popolnoma nemoten prišel v dotiko z dozdevnim carjem.

Ker francoski poslanik nij bil nič menj prekanjen kakor angležki, pričakoval je tudi on te priložnosti. Po brodarsko oblečen je hodil po vseh javnih pivnicah in gostilnah v ladjedelnicah in povpraševal po enem tesarskem pomočniku, o katerem ljudje pravijo, da je ruski car. Ko mu pa povedo, da naj gre k županu, ker je sedaj tam dozdevni car, napoti se res tja. Toda župan ga odslovi prav na kratko, kajti čuval je Ivanova, kakor bunčico svojega očesa in nij ga pustil v nobeno družbo.

Nevoljen se je moral poslanik vrniti. Mej tem se je zmračilo in po cerkvah je zvonilo «Angeljsko češčenje.» Tesarski pomočniki so odstavili delo ter se vračali, vesele pesmi prepevajoč, proti domu. Tudi na svojega tovariša Ivanova, so uže skovali neko pesmico, in francoski poslanik jih je čul, ko so se mimo njega idoč razgovarjali, da mu jo hočejo zapeti ob priliki velike ljudske veselice. Mestno starešinstvo je namreč hotelo visokega gosta slovesno na to veselico povabiti.

Mej tem zapazi francoski poslanik dva moža, ki sta se, ločena od drugih delavcev,

prav živahno razgovarjala. Eden od nju je bil ogrnjen z dolgim jezdeškim plaščem. Nosil je visoke rumene škornje od poluvstrojenega usnja. Na glavi pa je imel klobuk od sive klobučevine z lepim zelenim peresom. Po njegovej zunanosti in hoji soditi, je bil častnik. Oba se podasta potem v neko pivnico ob morskem obrežji in se vsedeta pred vrati v lipovo lopo. Kakor je bilo videti, zamislila sta se tam v nek prav važen in skrivnosten razgovor. Francoski poslanik pa, ki ju je z glavo majaje, od daleč opazoval, nij se mogel od nju ločiti. Kolikor je on ljudi poznal, slutil je takoj da to nijsta navadna tesača iz ladjedelnice, ali sploh holandska rokodelca, in zato se je mudil tako dolgo; počakati je hotel priložnosti, da bi se smel tema možema pridružiti.

Čez četrť ure sta se moža zopet vzdignila. Po obnašanji tujega častnika do svojega spremljevalca je bilo lahko spoznati, da je ta višji od njega, če tudi je jako priprosto oblečen. Prekanjenega francoskega poslanika se polasti neka čudna slutnja, ki mu veleva, da bode pravega carja veliko prej našel, kakor domišljavi, neumni župan.

Ko prideta tujca mimo njega, odkrije se jima prav uljudno in reče: «Oprostita gospoda, jaz sem tujec tu in sem na svojem

večernem sprehodu zašel. Če gresta tudi v-
dva v mesto, prosim, vzemita me sabo.»

Ker mu tujca nista oporekala, šli so vsi
trije skupaj proti mestu, ki je ležalo v ve-
černej megli pred njimi.

Francoz je kmalu napeljal pogovor na
znano mestno govorico. Častnika je to na-
videzno neprijetno dirnulo, a njegov sprem-
ljevalec je zmajal z ramo in rekel: «Jaz ne
verujem, da bi bil car tu.»

«Jaz tudi ne», odgovori Francoz, «in
zato imam jako važne razloge.»

Tujca sta pri teh besedah osupnila.

«Razloge imate?» vpraša zategnjeno čast-
nik. «In kake, dragi mi gospod, če smem
vprašati?»

«Vsaj so vam znani notranji razpori, ki
razjedajo silno rusko državo, odkar je umrl
Aleksej», reče mu francoski poslanik. «Otroci
njegovi vojskujejo se zaradi vladarstva vedno
med sabo.»

«Ti prepiri so uže končani», seže mu
tuji častnik v besedo, «odkar je car Peter
svojo vladeželjno sestro Zofijo po polnem
izključil od vladarstva. Da je car Peter po-
stavni prestolonaslednik, o tem pač nij dvojbe.
Ker mu je bogato in veliko sorodstvo nje-
gove soproge Evdoksije veliko pomagalo,
vprl se je car javno krivičnemu ravnarji

svoje sestre in premagal nje zaveznike, cesarsko telesno stražo, zvano «Strelici». Ves svet vé, da živi sedaj kraljičinja Zofija v nekem samostanu v prognanstvu in da vlada car sedaj le sam, če tudi je bil njegov brat Ivan do lanskega leta, ko je umrl, po imenu njegov sovladar.»

«Zgodovino Rusije poznate tako natanko, kakor bi bili tam doma», reče sedaj poslanec. «O carji pa ne morem misliti, da je tako lahkomišljen, ali pa tako slabo poučen, da bi ne vedel, da je kraljičinja Zofija zopet povzročila vstajo «Strelicev», z namenom, vladarstvo svojega brata na-sé spraviti.»

«Ti nesramneži! Uničiti jih hočem!» vsklikne vidno razjarjen mladi častnikov spremljevalec. «Lefort, še danes se vrneva domov.»

Poslanik je dosegel s tem strašnim sporočilom svoj namen. Odkril se je na to, globoko priklonil in rekel: «Izdali ste se, presvetli gospod, vi, in nihče drugi, ste ruski car!»

Tretje poglavje.

Petru Ivanovu se je kar po glavi sukalo, odkar je bil prisiljen igrati vlogo mogočnega vladarja. Maričina premetena, a le navidezna

vljudnost in pa starega župana zmedeno govorjenje so ubogega mladeniča popolnoma zbegale. Da pa je vsa stvar postala prav smešna, prišel je še angležki poslanik, ki je sè svojim dvoumnim govorjenjem novo-pečenega kralja spravil v največjo zadrego. Razjasnjevati bi moral reči, o katerih se ubogemu tesarskemu pomočniku nikdar niti sanjalo nij. Izraziti bi bil moral svoje misli o politiki in kar je še takih rečij več. Pri tem pa ga je poslanik pogledoval tako resno, a župan zopet se je držal tako imenitno, da je Ivanovu kar vroče prihajalo. Vender si nij upal ugovarjati, in to le iz bojazni, da bi ga ne spoznali. Ko pa je poslanik privlekel iz žepa velik pergament z velikim rudečim pečatom, ki je bil shranjen v voščenej kapici, in ga silil, naj ga podpiše, pošla mu je potrpežljivost. Listina, ki je bila pisana v angležkem jeziku, katerega Ivanov prav nič razumel nij, obsegala je po izpovedbi poslanikovi, novo trgovinsko pogodbo mej Anglijo in Rusijo. Ivanov je dobro vedel, da bi igral ulogo goljufa v velikej meri, ko bi to pogodbo podpisal. To storiti mu je branil njegov pravni čut. Prestrašen skoči kvišku in vrže pero, katero mu je župan za podpis ponudil, na tla, in reče: «Gospoda moja, pustimo to, vsaj jaz nijsem car!»

Gospoda pa se zasmijala in župan reče poslaniku: «Jako premetena glava je to; kako diplomatično se zna izgovarjati; dajmo Veličanstvu čas za premislek! Tri dni imate časa, presvetli gospod!» — Toda Ivanov mu prestriže besedo, rekoč: «Najboljše do sodnega dne!» in jima uide.

Domov dospevši je bil sam sè sabo jako nezadovoljen. Žal mu je bilo, da nij takoj iz početka povedal, da nij cesar, temveč le vojaški begún. — Gotovo je, da bi bila z to izpovedbo izginila njegova sreča na večne čase. Slovo bi moral dati svojej Marici za vselej, kajti po odgonu bi ga tirali v mrzlo Sibirijo. V tej bojazni se je odločil poiskati Mihajlova. K sreči ga je našel doma. Ko mu govori o svojej nesreči, reče mu oni: «Poslušaj me Ivanov, jaz ti dam dober svèt! Ako me ubogaš, ne bo ti škodovalo. Da ti nijsi car — to vem jaz najbolje, toda obnašaj se še tri dni kot car.»

«Še tri dni, torej do dne ljudske veselice? Zakaj pa?»

«Ne vprašaj me, temveč ubogaj brez ugovora! Dam ti svojo častno besedo, da dobiš tudi za to plačilo, in da se ti ne bo nič žalega zgodilo!»

«Ti mi daš svojo častno besedo? Hm, to je pač prav lepo in od tebe tudi jako

ljubeznivo — toda bojim se, da vse to ne bo dosti pomagalo!»

«Ubogaj!» veli Mihajlov s krepkim glasom. Pri tem pa je ubozega Ivanova sè svojimi žarečimi očmi tako srpo pogledal, da je le-ta ves osupnjen pobesil oči k tlem.

Vrnil se je domov tako potrt, kakor je prišel, a vendar je sklenil, ravnati po navetu svojega tovariša. Se vé-da so bili ti trije dnovi zanj jako neprijetni. Pri vsakem koraku, katerega je storil, gnjetla se je okolu njega množica ljudij, ki so se mu spoštljivo odkrivali in vpili: «Bog vas sprejmi, Veličanstvo!» Ta je želel od njega to, drugi zopet kaj družega, tako, da si ubogi Ivanov slednjič nij več upal na cesto. Počasi so mu minevale ure v njegovej sobici. Kar pride župan in ga povabi v imenu mestnega starešinstva in vsega meščanstva slovesno na ljudsko veselico. Zvito ga je pri tem pogledoval sè svojimi drobnimi, svitlo-modrimi očmi, in ker je svojo zlato tobačnico tako pomenljivo med prsti sukal, slutil je Ivanov takoj, da je s tem povabilom še nekaj posebnega v zvezi. In res ni dolgo trajalo, kar pride starec z barvo na dan. Ko je po raznih govoricah pripravil Ivanova, dal mu je razumeti, da mu svojo vnukinjo Marico rad za ženo dá. Ivanov bil bi vsled te ponudbe župana od

samega veselja objel. Toda ker je bil sploh jako nesrečen človek, stavile so se mu tudi tu velike zapreke. Župan je namreč zahteval, naj podpiše kupčijsko pogodbo angleškega poslanika, in to je bilo gotovo veliko zahtevanje.

«Pomislite, presvetli gospod,» reče župan, «da bo sklenjena ta pogodba v korist angleške in ruske države. Ruski narod vam bode vedno hvaležen za napredek, katerega bode vaša velika država po tej pogodbi v kupčiji in obrtu deležna. Nikakor pa si ne drznem vašej modrosti staviti kakih pogojev, temveč se najponižneje za danes poslavljam. Jutri, na dan slavnostne veselice, bode mi čast, da popeljem Vaše Veličanstvo s častnim spremstvom na travnik, kjer se bo streljalo, in tam bom prosil, da mi objavite svoje cesarsko menenje.

Slavnostni dan je napočil. Topovi so grmeli in veseli glasovi godbe so se razlegali. Celo mesto Saardam je bilo slavnostno okinčano in raz hišne strehe so vele mnogobrojne narodne holandske zastave. Mestno starešinstvo z županom na čelu se je podalo okolu poludne k carju, da ga popelje na strelišče. — Prostor na strelišči poleg pristanišča je bil z različnimi šotori in pivnicami za to veselico kaj okusno prirejen.

Mestni očetje so visokemu gostu na čast oblekli svoja praznična oblačila, in reči se mora, da so v svojih dolgih črnobaržunastih suknhah, v belosvilenih brezrokavnikih, sè zlatimi verižicami okolu vratu in v črevljih sè zapenkljami obračali vso pozornost na sè. Ivanov je bil prav dobre volje in je pozdravljal gospode mestne očete tako, kakor bi bil res car.

Oče župan smijal se je na tihem obnašanji Ivanovemu, kajti mislil si je, da bi Ivanov nikakor ne bil tako vesel, ko bi mu on ne bil obljubil Marice zato, da bo podpisal kupčijsko pogodbo. Ko so ga pa spremljevali na strelišče, obnašal se je kot pravi car ruski, ne pa, kakor da je primoran igrati vlogo carja. Vzrok vsemu temu obnašanji Ivanovemu pa je bil Mihajlov sam, ker mu je v jutro rečenega dne po nekem mladem ribiču poslal pismice, v katerem ga zagotavlja, da bode vsa stvar do večera razjasnena. Tudi angležki poslanik gojil je, ko se je približal vzvišenemu gostu, po njegovej veselosti sodeč, najboljše nade, da se mu posreči izvršiti načrte njegove vlade. Le Marica nij bila sè svojim ženinom nič kaj zadovoljna, marveč jezilo jo je, da si upa danes tudi njej nasproti kazati se imenitnega gospoda.

«Čakaj, to ti bo še presedalo!» zašepne mu na uho, ko ga je prvič pozdravila in jej je milostno ponudil roko, da mu jo poljubi.

Ivanov se je pri teh besedah komaj še smeja zdrževal.

Med tem so se pričele ljudske igre, prirejene na čast Veličanstvu, ruskemu carju. Vrsto teh iger je otvorilo tekanje za stavo, katerega se je udeležilo lepo število krepkih tesarskih učencev v svojih prazničnih oblačilih. Obkoljeni prostor, katerega je moral zmagovalec v petih minutah trikrat preteči, obstopilo je od vseh strani veliko radovednega občinstva. Župan je dal sè svojo palico znamenje, da se tekanje prične. Bliskoma se zaženo dečki v tek, tako da so jim pisani trakovi na klobukih po zraku odletavali. Med tekanjem pa je igrala godba poskočnice, in županova vnukinja je držala v rokah lepo vezan opasnik, da ga dá zmagovalcu v dar.

«Kako je to dopadlo Vašemu Veličanstvu?» vpraša potem jezična Marica Ivanova, ki je sedel na visokem naslanjaču, okrašenem z vsakojakim zelenjem.

«Še precej,» reče jej prijazno Ivanov, «toda jaz mislim, da bi bil jaz to bolje naredil.»

«Kaj, cesar bo za stavo letal?» smeje se Marica, «kaj tacega bi se vendar ne spodobilo.»

Več ljubkih ribičaric stopi na to pred prestol dozdevnega carja, in jedna izmed njih prosi dovoljenja, da bi smele nekaj narodnih plesov predstaviti. Lepe in krepke postave teh holandskih primork dičila je še posebno priprosta, a jako originalna njihova narodna noša. Na glavi je imela namreč vsaka veliko in jako visoko avbo in vrh nje še šopek cvetlic, ali pa velik kop. Izpod avbe so se jim vsipali čez ramena gosti kodravi lasje. Lepo nagubančena srajca je bila za vratom prav visoka, a nje rokavci so segali prav do zapestja. Črno krilo, ki je segalo do čez kolen, je bilo sè svetlobarvnimi cvetlicami, ki so bile v suknjo vtkane, tako rekoč posejano. Prav dobro so pristojale temu oblačilu tudi svetlomodre nogovice s črnimi rožami in črevlji z zapenkljami.

Pri plesu zamotali so se posamezni pari na jako čuden in umeten način v lepo vrsto, katera navidezno nij imela nikjer konca. Naenkrat pa se je vrsta na vse strani odprla, in plesalke so posamezno iz nje pri-skakljale. Ko so se pa vse plesalke za levo roko prijele, tresle so v svojih desnicah

majhnim bobnom podobna godbena orodja, ki so bila olepšana sè svilenimi trakovi in majhnimi, glasno donečimi zvončki.

Po končanem plesu podali so se vsi odlični prebivalci mesta sè svojim častnim gostom, dozdevnim carjem, v velik šotor, kjer je bila pripravljena velika gostija. Župan je sedel sè svojo vnukinjo ravno nasproti gospodu Ivanovu, ki se je vedno prav ljubeznivo smehljajal. Iz žepa županove suknje pa se je svetil oni pergament, kateri je Ivanovu toliko skrbi provzročil, a mu sedaj gotovo niti na umu nij bil več.

Ravno so pojedli kisle ribe in popili kapsko vino, kar je po starej holandskej navadi pri vsakej pojedini prišlo prvo na mizo, ko je iz daljave po mirnem ozračji zadonel zvon iz stolpa mestne hiše, oznanjajoč, da je četrta ura popoludne minula. Župan si obriše potno čelo in se odkašlja, da bi izpregovoril običajno napitnico, ki mu je sedaj še tako srce težila. Toda težavnega tega posla oprostil ga je precej močen topov strel, ki je pretresel zrak nad slavnostnim prostorom.

«Vender enkrat», vzdihne Ivanov na tihem. «To je ono znamenje, o katerem mi je Mihajlov davi pisal; radoveden sem, kako se bo vsa ta stvar sedaj razrešila.»

Gostje so strmeč poslušali, kaj to pomeni, in veliko jih je bilo med njimi, ki so mislili, da je to bobnenje bližajoče se nevihte. Kar vstrelili v drugič, in to pot veliko močnejše ko v prvič. Županu, ki je ravno poprijel kozarec, da bi napil odličnej družbi, pade od samega strahu baroka z glave, Marica se prime vsa preplašena za glavo in gospodje mestni svetovalci so postali blede ko zid.

V tem prijezdi nek polkovnik v ruskej vojnej opravi naravnost pred šotor, v katerem se je gostila sedaj tako preplašena gospoda. Župan, videč pri odprtih vratih stopiti jezdeca raz konja, imel je še toliko zavednosti, da je šel k vojaku in ga vprašal, česa želi.

«Jaz sem polkovnik Lefort», reče tujji častnik, «in sem prišel, da sporočim županu in vsem meščanom Saardamskim mojega gospoda in carja prijazni pozdrav.»

«Vsaj je Nj. Veličanstvo mej nami», odgovori župan.

«Ne tako», nadaljuje, smijoč se, ruski polkovnik. «Oni mladi mož nij car, temveč malovreden vojašk begun, kar mu je pa milostljivi car uže odpustil. Tu imam pismo z lastnoročnim podpisem carjevim na tesarškega mojstra Petra Ivanova. Car nakazal mu je toliko denarja, da si bo kupil za sé

lastno ladjedelnico, a s pogojem, da bo izdeloval ladije le za Rusijo.»

Ivanov vzame veselim srcem pismo svojega cesarskega prijatelja in ga dá Marici, rekoč: «Kaj ne, Marica, da je bolje tako? Prepričam sem, da se ne boš hudovala, ker nissem car!»

Marica se je glasno zasmejala, in tudi polkovnik se je moral smejati.

«Kdo pa je torej pravi car?» vpraša župan in vsi okolu stoječi pritrdijo temu vprašanju.

«Nj. Veličanstvo, car ruski,» odgovori polkovnik Lefort, «to je Peter Mihajlov, katerega vsi dobro poznate. Ravno sedaj je na brodišči Saardamskem in se v kratkem odpelje na svojej vojnej ladiji od tod.»

Oče župan, kakor tudi angležki poslanik pri teh besedah gotovo nijsta bila nič kaj vesela.

Slednji pa reče: «Prevarali ste me, in tega vam ne bom nikdar pozabil», ter odide jako razburjen iz šotora.

«Tisoč cekinov mi je ušlo z njim», mislil si je župan ter vil roke, kakor bi mu šlo na življenje in smrt. Mej tem pa se je ozrl na Ivanova, ki je ves srečen, uže Bog zna kolikrat, sè svojo Marico prebral carjevo lastnoročno pismo.

«On je vsega tega kriv», vzklikne stavec.

Polkovnik pa izvleče mej tem iz žepa listnico z denarji ter jo dá županu v roko, rekoč: «Prevzvišeni moj gospod pošilja vam to malo odškodnino za ves trud, ki ste ga imeli te dni zaradi njega. Car bi se vam dal uže preje spoznati, toda koristi njegove države, po katerih je bil prisiljen zvezo s Francijo podpisati, so ga silile, da se je držal do danes nepoznanim; bilo mu je na tem, da ga ne izdate angležkemu poslaniku.

Župan je jecljal v znamenje zahvale nekaj pred sé, kar ga pa nihče razumel nij. Previdel je slednjič vender-le, da se je dobro ukloniti in da ne kaže takim gospodom po robu stavljati se. Dasiravno njegov zet nij bil car, zadovolil se je s tem, da je bil cesarski ladjestavec.

Vest, da je Peter Mihajlov pravi ruski car, razširila se je bliskoma mej ljudstvom na slavnostnem prostoru in vse je hitelo na pristanišče. Po ozkih ulicah se je gnetla velika množica ljudi proti morji, da vidi še enkrat pravega carja, katerega prej nihče pogledal nij. Tudi Ivanov je hitel sè svojo nevesto tja in ravno je prišel še v onem trenutku, ko je imela admiralska ladija, nakitena z narodnimi ruskimi zastavami, odpluti.

Peter Ivanov je stal na krovu blizu glavnega jãmbora. Oblečen je bil v uniformo ruskega polka in na prsih so se mu svetili briljanti ruskih redov.

Car je prijazno odzdravljãl ljudstvu, ki je stalo na pristanišãi; na krovu pa je igrala vojaška godba rusko narodno pesem. Mešãani Saardamski so visokega kneza neprestano pozdravljãli in mu mahali z rutami in kapami dok, da jim je ladija izginila izpred oãi.

V spomin na bivanje ruskega carja v mestu Saardamu je mestno starešinstvo pustilo malo sobo, v katerej je bival car kot priprost tesarsk pomoãnik, popolnoma nezpremenjeno, in v teku ãasa si jo je ogledalo veliko tujcev, ki so se lahko prepriãali, da je to, kar ste zdaj tu brali, gola resnica. Še danes hrani mestno starešinstvo Saardamsko neko mizo, na katerej je risal car Peter naãrte k ladjam. Nek majhen obrazec ladije, katerega je sam izrezljãl, pa je še dandanes razpostavljen v veži one hiše, v katerej je nekãaj stanoval.

Četrto poglavje.

«Pač čuden mož je moral biti ta car Peter», mislil si je gotovo marsikdo mojih čitateljev, prebravši knjigo do tega poglavja. In to je tudi res! Toda pri vsem svojem čudnem obnašanji bil je vendar silen vladar in duhovit človek. Gotovo torej ne bo odveč, ako še par besedij o njem izpregovorimo.

Ko se je car Peter I. — tako ga hočemo odslej imenovati — vrnil v svoje cesarstvo, bila je vstaja Strelicev po njegovem prijatelju Gordonu, ki je bil po rodu Skotec, uže udušena. Francoski poslanik je bil gotovo dobro poučen, da je dolžil carjevo sestro Zofijo sokrivde na tej zaroti. Peter I. je bil jako razjarjen vsled nezvestobe lastnega svojega sorodstva, to pa še tembolj, ker se je Zofija uže dvakrat vzdignila zoper njega in vselej premagana mogla se mu podvreči.

«Menil sem, da bomo praznevali svidanje pri čaši leporudečega Burgundca, a treba bo druge pijače.» Tako je govoril car in zarotniki so se tresli od strahu, kajti vedeli so dobro, kaj jih čaka.

Pred samostanom, v katerem je živela Zofija, postavili so čez noč 28 vislic. Ko se je zdanilo, vzdramilo je silno ropotanje bob-

nov pobožne nune iz spanja. Iz gozda sta planila nenadoma dva polka vojakov. Pripeljali so ujete kolovodje zarote. Ko je čuvaj na zvoniku zapazil bližajoče se vojake, začel je vpiti, da gori. Nune, vse preplašene, padale so na kolena, proseč nebeške duhove pomoči. Toda zamán je bilo to. Krvava žaligras se je začela. 28 najplemenitejših Bojarov je bilo obešenih. (Bojari se zovejo stari plemenitaži ruske države.) Nad vislicami so bila zapisana imena obešenih na tablicah. Vsako jutro se je ponavljalo to grozno dejanje, tako da so se slednjič vešala krivila pod težo mrtvih trupelj.

Ko so glavni uporniki pomrli te sramotne smrti, ukazal je car nanesti suhega vejevja, katero se je potem zažgalo, da so vešala z mrtvimi uporniki vred zgorela. Nune, videč plamen švigati nad svojimi okni, mislile so, da jim hoté njihov samostan zažgati. Zgodilo se jim pa takrat ni nič žalega. Princezinja Zofija, ki je bila vsega tega kriva, preseliti se je morala v drug samostan. Nje glavni zaveznik, razuzdana četa Strelicev, se je razpustila in je morala vse svoje orožje pred cesarsko orožnico v Moskvi oddati. Njihova vojna znamenja pa so častniki drugih polkov na javnem prostoru pokončali. Tako kruto in odločno je kaznjeval Peter I. iz-

dajstvo in nezvestobo. Bilo je pa tudi treba takih kaznij, kajti Rusi so bili pred 200 leti še jako svojeglavni, ukrotila jih je le vojna in sila. — Vsa dežela je bila takrat jednaka velikemu žitnemu polji. V mestih je bilo le malo olikanih ljudij. Cest, vodovodov, šol in tiskarn je bilo jako malo; rekel bi, da v neizmernem ruskem cesarstvu komaj toliko, kakor v malem holandskem kraljestvu, katerega Peter I. nij brez koristi za svojo državo obiskal. Vse, za blagor in izobraževanje ljudstva potrebno, se je vpeljalo, in kjer se to nij moglo zgoditi mirnim potom, pomagali ste sila in moč. Stari Rusi morali so celo svojo staro nošo, kaftan, odložiti in si porezati dolge brade, kar jih je tako razburilo, da so se celo zakleli, carja umoriti. Uže davno poprej so najimenoitnejši izmed teh starih Rusov zaprisegli, da raje umrjejo na razbeljenem ražni, kakor da bi odložili kaftan in si porezali brade. Ker jim pa ta njihova prisega nij kaj dosti koristila, kajti Peter je bil še veliko svojeglavnejši kakor vsi Rusi, in nij maral prenašati nikakeršne nepokorščine, skušali so Bojari, carja kot provzročitelja tega jim jako neljubega ukaza, iz sveta spraviti. Ker pa takrat v Moskvi še nijso imeli nikake skrivne policije, dolgo nij nihče vedel o tej nevarnej zaroti in niti car,

niti njegovi prijatelji niso slutili, v kakej nevarnosti je njihovo življenje; vsak čas bi se bilo lahko pripetilo, da bi se bila njihova palača v zraku razpršila.

Nekega dne pa je izdal nek ud te skrivne zarote sam vso to stvar. Zgodilo se je pa to tako-le: Nekov Galicyn, ki je bil brat bivšega ljubljenca princesinje Zofije, je bil jeden glavnih vodij te zarote. V nekej seji je predlagal, da se izžreba oni, ki naj umori nepriljubljenega carja. Ker pa je nekaj udov manjkalo, odložilo se je izžrebanje do družega dne. Razšli so se na to z navadnim gaslom: Živela brada in kaftan; smrt carju! Družega dne je bil izžreban Galicyn.

Ko je rečeni z večimi prijatelji zapustil hišo, v katerej je zborovala ta skrivna zarota, zapazi, da se je pri vodovodu zbirala velika množica ljudij.

«Kaj pa je?» vpraša Galicyn jednega izmed gledalcev.

«Nek otrok je padel v vodo», odgovori mu le-ta.

«Nič družega?» vpraša nadalje.

«Bojarja Galicyna otrok je», reče nekdo drugi, ki je stal v prvih vrstah ter vse bolje pregledal.

Galicyn postal je bled ko zid.

Njegovi prijatelji so hoteli priskočiti na pomoč, toda gledalci okolo vodovoda jim niso naredili prostora. Nikakor nij bilo mogoče prodreti skozi množico.

Obupno kriči Galicyn: «Moj otrok je! pustite me tjà!» Toda zaman! Surova množica se ne gane. — Naenkrat pa se začuje vesel glas iz vodovoda. Oni, ki so stali tik brega, pripovedovali so, da je zakričala pe-stunja, ki je bila tako malomarna, da je pustila malega otroka samega igrati se po pesku ob vodi, a sama se je pogovarjala z drugimi posli.

Omedlela je, ko je prišla k vodi in je videla le še kos oblačila otrokovega iz vode. Sedaj pa, ko se je zopet zavedla, zagledala je plavača, ki je, držeč pred sabo rešeno dete, plaval s krepko roko proti bregu.

To je šlo od ust do ust, in tudi Galicyn je zvedel to, ne da bi videl, kaj se godi v vodovodu. Slišal je, da je njegov otrok rešen.

«Bodi si kdor koli hoče, poplačati mu hočem to dobro delo, kakor bi bil car ruski», govori Bojar na tihem sam sè sabo.

In ko je to govoril, zakriči gledajoča množica: «Veliki naš car je rešitelj!»

«Živi naj Peter, naš veliki car!» pozdravljalo je ljudstvo vrlega plavača od vseh strani.

Galicyn pa nij mogel izpregovoriti besede od prevelikega začudenja. Ko se je množica razhajala, šel je k rešitelju svojega edinega otroka, ki mu je bil pa največji sovražnik, ter se mu zahvali. Peljal se je potem domov. Tri dni in tri noči je sedel brez jedi in pijače, nêm in ves zamišljen v svojej sobi. Naposled vstane, obleče se praznje, z rosnimi očmi poljubi ženo in otroka ter se poslovil od nju.

Kam da gre in kaj namerava, nij mogel nihče zvedeti.

Šel je v carjevo palačo ter ondi prosil, da bi smel s carjem govoriti.

Peter I. dobro vedoč, da so vsi možje iz rodbine Galicynove njegovi sovražniki, dovoli, da stopi predenj.

«Presvetli gospod!» reče Bojar, ko je vstopil, «pred tremi dnevi ste oteli mojemu edinemu otroku življenje. Prišel sem, da se Vam zahvalim za to.»

«Uže dobro, Feodor Galicyn,» odvrne prijazno car. «Ne razglašaj te stvari; kopelj se mi je prav dobro prilegla!»

«Predno pa sem vedel, da je Vaše Veličanstvo rešilo mojemu otroku življenje, obljubil sem na tihem, rešitelja tako poplačati, kakor bi bil jaz car ruski.»

«Hm», reče car, «to je bila čudna obljuba. Jako dvomim, da bi se ti to posrečilo.»

«Največ, kar more vsak cesar storiti, je to, da pomilosti onega, ki si je smrt zaslužil. Evo, car Peter, jaz ti darujem življenje!»

«Feodor Galicyn, ti si aboten!»

«Ne tako Veličanstvo. Poslušajte me!»

Sedaj pove carju vse o onih skrivnih zarotah. Pove mu, da je izžreban on, umoriti carja, in da je obljubil ta grozni čin jutri na nameravanem lovu izvršiti.

«Da bi bil Vaše Veličanstvo pri tej priložnosti v resnici lahko umoril», dostavi naposled svojemu poročilu, «nij mi treba še posebej zatrjevati, kajti navadno zasledujete sami divjega prešiča in niti strelci, niti gonjači Vas ne smejo spremljevati.»

Car pogleda moža osupnjen.

«Ti si v resnici hudoben, Feodor Galicyn», reče naposled, «in škoda je le, da si moj sovražnik.»

«Tu je moja glava, Veličanstvo, in po tej mojej izjavi naj več ne živim! Gotovo pa je, da sem dopolnil svojo obljubo!»

«Kaj naj počnem s tvojo glavo?» vpraša car prijazno smejoč se. «Vzemi jo saboj domov in ohrani jo za ženo in otroke. Ako mi pa hočeš storiti kako uslugo, podari mi

svoji močni roki, s katerima si se tolikrat zoper mene bojeval.»

Tako je silni ta mož pač malokedaj v svojem življenji govoril. Galicyn pade na kolena in prime svojega vladarja za roke. Ves ponižan reče: «Presvetli gospod, da bi Vas vsi Rusi tako poznali, kakor Vas jaz od sih dob poznam, gotovo bi čez leto in dan ne bilo več najti nezadovoljneža v tem cesarstvu, če tudi sta prepovedana brada in kaftan!»

«In ravno to vas peče», odvrne car z nasmehom. «To je za vas gospode prehud ukaz, da morate dolge jopiče, ki so pač le za otroke, sleči! Za Boga, ali nij mogoče brez kaftana in dolge brade biti pošten Rus! Ali sem jaz kaj družega?»

S tem pogovorom je bil konec te zarote. Zarotniki niso hoteli, da bi se jim moral car naposled velikodušnim skazovati, kajti po Galicynovi izjavi so vedeli, da je njihovo življenje v njegovih rokah. Toda pri vsem tem notranji mir vendar nij bil nikoli dolgo-trajen. Deloma je bil kriv tega car sam, ki po svojeji strastnej navadi ni trpel nikakeršnega ugovora. Gorje onemu, ki bi se bil protivil njegovim novotarijam! Vselej je morala obveljati njegova in da bi se pri tem tisoče ljudi pomoriti moralo.

Dve reči ste še bili, ki ste nevoljo med plemstvom in duhovščino jako pomnoževali. Prvič to, da se je posluževal car za izvršitev svojih mnogostranskih in jako srečonosnih deželnih preuredb najraje inozemcev, kateri so bili vsled tega staremu deželnemu plemstvu trn v peti. Brodovje in vojno armado so preustrojili inozemski častniki, katere so domačini vsled velikih vspehov vedno bolj nevoljno in zaničljivo pogledovali. Trije največji ljubljenci carjevi, katere je poklical iz tujine, da so pomagali izvrševati velikanska dela ter so vvrstili Rusijo med olikane evropske države, so bili Fran Zimmermann, topničarski častnik iz Brodnice, torej rodom Nemeč, Fran Lefort, porojen v Genfu od stare francoske rodovine, in pa Skot Gordon. Če tudi so si stari Bojari in vladeželna duhovščina prizadevali izpodkopati vpliv ljubimcev carjevih, se jim to vendar ni posrečilo, kajti ostal jim je do smrti milostljiv in hvaležen gospod. — Drugič je bilo pa tudi to, da po smrti patrijarha Adrijana ni volil nobenega naslednika, temveč je združil v svojej osebi najvišjo deželsko in duhovsko gosposko. To je stare Ruse jako razjezilo; a za trden in trajni obstanek ruske cesarske hiše je bilo to postopanje najboljša podlaga.

Da bi povzdignil trgovino in promet, moral si je Peter I. pridobiti ozemlja na morji. Pridobiti ga je bilo mogoče v severozahodu proti Liflandiji, ki je bila takrat švedska posest, ali pa proti jugu na Črnem morji, katero je bilo takrat v posesti mogočnih in bojaželjnih Turkov. — Proti temi se je Skot Gordon v nekej vojni jako vspešno boril. Ko je vzel trdnjavo Azov, je bila ruskej trgovini odprta pot po Črnem morji. Da bi si pridobil dežele na vzhodnem morji, je bilo treba napovedati vojno švedskej državi. To pa nij bilo kaj posebno lahko, kajti v tistem času je vladal ondi čudni, a bojaželjni kralj Karol XII. Peter I. je uže dalj časa zavidal zmagujočega kralja in težko je čakal prilike, da se poskusi «z dolgoraščenim možem v višnjevej suknji», kakor so takrat kralja Karola XII. zaničljivo nazivali. A pri Karolu nij bilo treba dolgo čakati te prilike, ker je bil on sam vedno pripravljen vojskovati se, ako je le slutil, da želé njegovi sosedni knezi vojne.

V kratkem času so si stali Rusi in Švedi sovražno nasproti, in švedska armada se je naglo pomikala proti Rusiji. Bilo je to v jesenskem času in zato ruski vojaki še niso bili za boj tako pripravljeni, kakor je car želel. Pri Narvi pograbile se se v prvič so-

vražne čete, katerim sta zapovedovala kralj Karol na jednej, a car Peter na drugej strani. Prvič je stal takrat Peter v bitvi sovražniku nasproti. Dasiravno je sè svojim konjištvom, kateremu je sam zapovedoval, sovražnika jako spretno napadal, moral se je slednjič vender umakniti, in «dolgoraščeni gospod v višnjevej suknji» je bil zmagovalec. Karol je zmagal, ker je bila njegova pehota in njegovo topničarstvo močnejše od carjevih. Peter je bil to uže mej bitvo opazil in ko je zvečer sè svojimi poveljniki sedel v prenočišči, govoril je z njimi o tej zadevi tako mirno in hladnokrvno, kakor da bi se menil o manevrih, a ne o izgubljeni bitvi. Ko se tako pogovarjajo — mogoče celo brez kake pijače, kajti takrat nij bilo železnic, ki bi v kratkem času privažale živeža za vojsko, in zato tudi car za svojo osebo nij hotel nobenega posebnega kuharja sabó, — zaslisiijo iz daljave močno pokanje topóv.

«Švedi so tu!» zavpije stražnik, ki je stal na dvorišči.

«Da bi se v Črnem morji utopil!» vsklikne car. «Ali naj zapustimo prenočišče? Dobro! Osedlajmo konje in idimo, gospoda!»

Hitro so odjahali v temnej noči sovražniku nasproti. Hudega se nij nič zgodilo, kajti Švedi so provzročili ta ponočni hrup le

zaradi tega, da bi dobili carja v svoje roke. Vjeli so pač veliko ruskih generalov, a carja niso dobili, ker so ga iskali le tam, kjer ga nij bilo.

Švedski vojaki so vjete Ruse še tisto noč peljali pred kralja Karola, ki je pisal na priprostej lesenej mizi, in le-ta vpraša jednega izmed njih, kako se je carju ta dan godilo.

Nek star polkovnik stopi predenj, ga pozdravi po vojaško in reče: «Našemu presvetlemu carju se je godilo kakor vojskovodji, ki je sovražnika premagal, a ne kot vojskovodji, ki je bil premagan.»

«Kaj pravite?» reče kralj nevoljno in si grize spodnje ustnje. «To je pač čuden odgovor. Po mojem menenji ne more nihče dvomiti, kdo ima pravico danes vesel biti!»

«Gotovo ne!» odgovori ujeti ruski polkovnik, «toda naš car je rekel: ‚Ravno ta poraz ‘bo za mé sredstvo, da se učim zmagovati.‘»*

Karol XII. nasmehnil se je zaničljivo tem besedam, kajti domišljeval si je, da je dokaj boljši vojskovodja od okornega severnega medveda. Toda tudi vojna sreča je opotočna, kakor vsaka sreča sploh. Poleg tega je pa

* Te besede je govoril car Peter sam.

Peter I. tudi resnico govoril, ko je rekel, da se hoče zmagovati učiti. Se vé-da je preteklo dolgih deset let, predno se je tega naučil. V slavnej bitvi pri Pultavi (1709) odškodoval se je za izgubljeno bitvo pri Narvi in pokončal švedsko moč v severu za večne čase. To vam je bilo klanje, kakeršnega se zgodovina v teku več stoletij spominjati ne vé. Mož se je bojeval proti možu, in da-si se je uže večkrat primerilo, da so se bojevale mnogoštevilneje armade, vender nij bilo število mrtvih s številom bojevnikov nikdar v takem razmerji. Trikrat so Rusi uže mislili, da so izgubljeni, a vselej jih je zopet ohrabril carjev klic. Slednjič odločil je strahovit naskok ruske konjice pod vodstvom Menšikoffa usodo dneva za carja.

Karol XII. je imel dosti posla, da je utekel silnemu sovražniku. Od tistega časa pa se nij hotel več bojevati z mogočnim Petrom. Poskušal je pač od strani zmagovitemu sovražniku škodovati, kjer koli je mogel, in zato je ščuval vsakovsrtne sovražnike nanj. Posebno posrečilo se mu je to pri Turkih, kateri so carju napovedali vojsko. Le težko je rešil Peter I. v tem boji svoje življenje in svoj prestol.

V teh stiskah pa mu nijste toliko pomagali njegova hrabrost in hladnokrvnost, kakor

baš zvestoba in previdnost njegove poznejše soproge Katarine.

Ko je vojna sreča jela Petra I. zapuščati, posrečilo se jej je, velikega vezirja podkupiti. To je bil pač hud udarec za ponosnega carja, toda ponižati se je moral pred hudim tem sovražnikom. Trdnjava Azov je bila izgubljena in car je moral biti zadovoljen, da je po sklenjenem miru (1711) odnesel golo življenje in da so smeli njegovi premagani polki z vojaško častjo domov. Turki so zmagali in so ostali zmagovalci.

Ko se je Peter vrnil v Petrograd, kjer je najraje bival, bilo je ondotno prebivalstvo jako žalostno. Niti zastav, niti slavolokov nij bilo videti, a tudi veselega glasu ne slišati. Brez petja in zvonjenja so šli vojaki v mesto in zmagovalec pri Pultavi je sedel na svojem konji tako potrt, kakor bi ne mogel več kvišku pogledati. K sreči se je leta 1713 z osvojitvijo Finlandije po polnem odškodoval za to, kar je na jugu zgubil. Tudi je rešil s tem ime dobrega vojskovodje.

Po vsem tem vojnem trpljenji in po vseh teh nadlogah Peter I. niti za časa miru nij živel tako, kakor mu je veljevalo njegovo slabotno zdravje. Namesto da bi se v krogu svojih varoval in pazil na ljubo zdravje, hodeval je s svojimi ljubljenci v mrzlih zim-

skih nočeh na medvedov lov, ali pa se je za jako smešne in neznatne stave čez vse mere napejal, da je stavo dobil ter tako pokazal svojo čeznatorno moč.

Tako je jezdil enkrat od skrajne severne do skrajne južne meje svojega cesarstva, ne da bi se bil preoblekel, ali pa tudi le z nogo se dotaknil zemlje. Presedel se je iz jednega konja na drugega ter med potjo užival to, kar je imel v svojej malhi. Stavo le-to je pa tudi dobil, kajti celo dva dni poprej je prejezdil to velikansko pot, kakor je stavil njegov nasprotnik Menšikoff. Za stavo je dobil košaro polno steklenic sibirskega vina.

Brez dvombe je bilo težko dolgo vztrajati poleg tako silne natore, kakor je bila ravno carjeva. Veliko njegovih ljubljencev je zapadlo nenadoma njegovej nemilosti; zapustiti so morali dvor in deželo in nihče jih nij več videl. Od svoje druge soproge Evdoksije se je dal ločiti, ker je bila na strani Bojarjev, ter jo je zaprl pozneje v samostan.

Tretja njegova žena je bila uže prej omenjena Katarina, ki je marsikaj čudnega doživela. Bila je 12 let stareja od Petra in gotovo se jej nij v nje mladosti niti sanjalo o velikej sreči, ko jo je pozneje doletela. Nje oče je bil ubog kmet po imenu Samuel

Skovronski. Živel je v Litaviji ter obdeloval
 ondi se svojo družino polje, ne da bi si bil
 pri tem pridelal potrebnega živeža. Izseliti
 se je moral zaradi tega. Kmalu mu umrje
 žena in ostal mu je le še edini bolehavi
 otrok. Nesreča, revščina in žalost poiskale
 so ga torej tudi na novem domovji. Ko je
 tudi njega smrt pobrala, usmili se malega
 tujega otroka nek cerkvenik ter ga vzame
 k sebi. Malo deklico, ki je uže takrat zaradi
 svoje posebne lepote splošno pozornost
 vzbujala, je vse poznalo in ljubilo. Stari in
 mladi so jo imenovali «lepo Marto.» Ker
 je bil pa cerkvenik ubog, nij se jej pri njem
 posebno dobro godilo. Posebna sreča je bila
 za ubogo rejenko, da je pri nekejšolskejš
 skušnji prav dobro odgovarjala ter sè svojim
 prijetnim obnašanjem prikupila se natan-
 čnemu gospodu nadzorniku, ki je bil visok
 duhovnik iz marienburške okolice. Prošt
 Glück skrbel je za ubogo siroto prav po
 očetovsko in prav čudno je bilo to, da se
 lepa in previdna Marta, ki je pod njegovo
 oskrbjo vrasla v zalo devico, nij boljše
 omožila. Nje mož je bil namreč priprost vo-
 jak v švedskej armadi, dragonec Karola XII.
 Ko sta si Peter in Karol vojsko napovedala,
 morali so vsi švedski možje pod orožje.
 Dragonci so odjezdili in ž njimi tudi Martin

mož. Gotovo se mu nij zdelo, da svoje žene ne bo več videl. Rusi so napadli malo mestece, ki je bilo brez vse obrambe in vsi prebivalci so se morali udati na milost in nemilost. Marto je ugledal nek višji ruski častnik, stoječo na oknu, ko so Rusi v mestece marširali. Po grdeji navadi onih divjih časov, vzel je ta častnik — bil je general Šeremljev — brdsko žensko kot služkinjo k sebi, a potem sè sabo.

Od tega je prišla k generalu Bauerju in od tega k knjezu Menšikoffu, ki je zanjo prav pošteno skrbel. Ko je car Peter na večer nekega dne kneza Menšikoffa nenadoma obiskal, videla je v prvič carja. Peter I. je kneza s svojim obiskom večkrat tako iznenadil, posebno kadar nij imel doma opraviti, da so potem vso noč pili in igrali. Menšikoffa pa ravno nij bilo doma, ko je car prišel. Ko stopi Peter v veliko dvorano, zapazi na mostovži lepo Marto.

«Kdo si?» ogovori jo in postoji na pragu dvorane.

Marta mu mirno odgovori in to je carju jako dopadlo. Gledala ga je med tem sè svojimi velikimi očmi tako mirno v obraz, da je car nehotoma moral misliti, da takih očij še na vsem svetu nij videl.

«Toraj nijsi sužnja?» vpraša dalje.

«Ne, presvetli gospod, prosta sem!» reče ponosno.

«Od kod me poznaš», vpraša začuden, «da me imenuješ presvetlega gospoda, vsaj me še nisi nikoli videla?»

«Videla sem Vas, presvetli vladar!»

«In kje pa?»

«Tam, kjer nij mogoče na Vas pozabiti: v vojni, sedečega na konji, na čelu Vaše armade.»

«Čudno je to, lepo dekle; ti znaš govoriti kakor kaka dvorska gospa. Kje si se tega učila?»

«Ne umejem Vas, Vaše Veličanstvo», odgovori mu. Rudečica jo je oblila in prvič je pobesila oči ter igrala sè svojo srebrno prsno veržico v tej zadregi.

Prišedši domov je moral knez Menšikoff povedati, kje je dobil to lepo ženo. Ker se je po njegovem govorjenji prepričal, da je Marta golo resnico povedala, veselilo ga je to tem bolj, ker poleg boječnosti nij nobene pregrehe bolj sovražil kakor laž. Menšikoff, jako nadarjen diplomat, je takoj zapazil, da je dekle carju jako dopadlo. Odredil jej je torej službo varuhinje srebrnine v carskem dvoru. Lepa Marta se je kmalu privadila temu svojemu poslu ter je dobro gospodinjila. — Car je nij pustil iz očíj, in ko je

prestopila k grškej pravoslavnej veri, vzel jo je za ženo. Nikdar mu nij bilo žal, da je to storil. Gospa Marta, udova ubogega švedskega dragonca, je postala carjeva soproga. V glavnem mestu je bila svečano kronana. Bog jima je dal osem otrok, deklic, izmed katerih je tretja, Elizabeta po imenu, postala pozneje cesarica. Velikokrat je bil car žalosten, ker nij imel nobenega sina, a cesarica, ki je bila uže od mladih nog nekoliko praznoverna, mislila je, da je to božja kazen, ker je prestopila k drugej veri. Ko je šla namreč v cerkev, da bi pred duhovnikom prestopila k pravoslavnej cerkvi, približala se jej je stara litavska žena ter jej prorokovala to nesrečo. Dasiravno je ukazal car ženo zasledovati, je vender nihče nij mogel dobiti. Tudi on je še tistega dne slišal o tem čudnem prorokovanji, in da-si je obljubil precejšnje darilo onemu, ki jo dobi, nij se to nikomur posrečilo. Niti petrogradsko vojaštvo, niti mestno redarstvo jej nij prišlo na sled. Ko se je car sè svojo nevesto Katarino od poroke vračal, morala sta to čudno prorokovanje tudi na cesti slišati. Nek slaboumen berač jo stopil pred konje svatovskega voza in jima to povedal, kar je slišala Katarina uže v cerkvi! Precej na to je revež umrl.

Peter je v svojej naglej jezi in nezaupnosti — to so bile pač senčne strani njegovega lepega in možatega značaja — večkrat zapovedal kaj tacega, kar bi bilo za vsacega cesarja nečastno.

Znano je, da je lastnoročno podpisal smrtno obsodbo svojemu edinemu sinu Alekseju, katerega je imel od prve žene. Vsled velike ljubosumnosti ukazal je jednemu svojih najzvestejih dvornih uradnikov, ključarju Moensu, glavo odsekati in tudi cesarica je bila v tistem trenutku v največej nevarnosti, da izgubi z ljubeznijo svojega soproga tudi krono in prostost. K sreči je Peter še pred svojo smrtjo na vse to pozabil. V svojej oporoki je pokazal svojo veliko ljubezen do Katarine s tem, da jo je postavil svojim naslednikom. Kako je ona izvrševala velika započeta dela svojega moža, tega tukaj popisovali ne bomo.

Peter je telesno veliko prej oslabel, kakor je to pri nas ljudeh navadno. Ker je bil orjaške natore, grešil je mnogokrat na ta rovaš, in zato se je moral v poznejih letih zelo pokoriti. — Dostikrat je s svojimi vojnimi tovariši popival jeseni pozno v noč in nič čudnega nij bilo to, ako je potem jezdil proti reki Nevi, razbijal ondu led ter se kopal

v nje valovih pod milim nebom. Na konji se je vsak prej utrudil nego on.

Ljudstvo, katero ga je bolj ljubilo nego plemstvo, pripoveduje še dandanes marsikaj o njem, kar dobro opisuje značaj tega čudnega moža.

Med drugim pripoveduje se, da je nekoč na lovu zašel. Zastonj si je prizadeval sè svojim lovskim rogom lovce k sebi priklicati. Edino le jek mu je iz gozda odgovarjal. Uže je mislil, da bode moral pod milim nebom prenočiti, kaj zelo temačno je postalo in vsled gostega drevja in grmovja nij mogel niti dalje. Kar zagleda v daljavi luč, ki je brlela v koči nekega ogljarja. Brez daljšega premišljevanja gre proti koči in prosi ondu prenočišča.

Starikav mož jako odurne vnanjosti mu odpre.

«Prenočišča bi radi, kaj ne?» vpraša carja, katerega brez dvombe nij poznal. «Težko bo kaj, kajti primanjkuje nam prostora!»

«Zadostuje mi kaka klop, kak kotec, kak star stol», reče car.

Starec je premišljeval, kam bi ga djal.

Car pa nij hotel povedati, kdo da je, kajti posebno rad je v takih slučajih svoje ljudstvo nepoznan opazoval. Ogljar je torej

misllil, da je mož kak lovec, in sicer prav priprost lovec, ki se je v gozdu zgubil. Car Peter I. je imel navado, da je bil, izvzemši prav velike svečanosti, bolj priprosto oblečen, kot vsak njegovih uradnikov.

Da bi trmastega starca nekoliko omečil, vzame car svojo trebušnjato čutarico iz žepa.

«Polovico tega ti dam, ako me prenočiš», reče mu. Oči se zasvetijo starcu pri teh besedah. Kakor znano, je pri pravem Rusu za žgano pijačo vse dobiti, in gotovo bi car boljšega sredstva ne mogel najti, ko ravno tega, da si je izprosil prenočišče.

Pri vsem tem se je starec še vedno prav neodločen praskal za ušesi.

«Imam le dve čumnati», reče mu na to. «Jedno rabim za sé, za svojo ženo in za svoje tri sinove. V drugej pa — hehe, ne vem, vam bo-li družbe . . .»

«Kaj to, ljubi očka, vsaj nijsem boječ! In da bi bil sam Ivan Vaziljevič, moj praded, ki bi moral od mrtvih vstati, ne bojim se ga!»

«Bode naj torej v Božjem imenu!»

Na to sta spraznila steklenico in car ga prosi, naj mu pokaže stanico, v katerej ga čaka ona strašna družba.

Starec odpre neke s težkim zapahom zaprte duri.

«Miklavž je notri», reče mu, «mislim, da vas ne bo motil. Vlezite se tja na desno. Zadovoljiti se morate pa brez luči, ker je veliko stelje ondu.»

Car se vleže na steljo in zaspi prav sladko, ne da bi ga bil njegov tovariš v spanji kaj motil. Ko ga zjutraj ogljar pokliče, vpraša Peter, kdo je bil oni, ki je ležal poleg njega, pokrit s črnim prtom.

«Car Miklavž je», odgovori mu mirno ogljar, «ki je včeraj na kugi umrl. Ne izprašujte me dalje o tem! Bog vas obvari gospod lovec!»

Car mu na to ničesa ne odgovori. Slučaj je nanesel, da je lovsko spremstvo v tistem trenutku prišlo po gozdu ravno pred ogljarjevo kočo ter izgubljenega gospoda z glasnim trobentanjem pozdravilo.

Ko je ogljar zvedel, koga je prenočeval, padel je na kolena ter prosil milosti.

«Prihodnjo noč boš pa ti mesto mene spal pri Miklavžu», odgovori mu car; «to naj bo tvoja kazen.»

Smejoč se je odjezdil.

Nekoč drugod je srečal v Petrogradu pozno v noč na ulici mlado dekle, ki ga je prosilo milostinje.

«Ali ne moreš delati, krepko, mlado dekle», reče nevoljno cesar, «in ne veš-li, da je prepovedano prosjačiti?»

«Znam, da je tako, toda kaj mi je storiti?» odvrne mu neustrašeno deklica. «Moja roka je hroma; delati torej ne morem, in moja mati so uže tri tedne na smrtnej postelji. Imejte usmiljenje, dobri gospod!»

«Ali se ne lažeš?» vpraša car beračico.

«Ne, gospod» odgovori mu krepko, «prepričate se lahko o tem.» Na to ga je sè svojima velikima modrima očema tako milo pogledala, da je car nehotoma menil, da so zveste modre oči njegove Katarine.

«Dobro tedaj», reče on, «prepričati se hočem. Pelji me k materi!»

Šla sta torej, cesar in beračica, po temačnih ulicah iz mesta daleč tja, kjer so stale uže zadnje hiše. Tam potrka dekleta na okno. Nekdo zakašlja znotraj. A kmalu se odpro vrata od znotraj. Kakor je bilo čutiti, pritisnil je velik pes znotraj na kljuko; sedaj pa je skakal dobrikaje se okolu dekleta.

Strašanska revščina je bila v hiši.

Na pol pregnitej slami je ležala žena tresoč se od mraza. Suha je bila do kosti in bleda ko smrt. Vsa izba je bila prazna pohištva in po spokah v zidu je žvižgal jesenski veter, da je bilo groza poslušati.

«Kje je vaš mož?» vpraša gospod. «Ali je mrtev in s čem se je pečal?»

«V cesarskih ladjedelnicah je delal dolgih dvanajst let.»

«Kot tesar?» vpraša car nadalje, ki je uže od nekdanj ta stan posebno ljubil.

Bolnica prikima.

«Zakaj niste prosili letne podpore, ki se takim udovam navadno daje?»

«Moj Bog, kaj pomaga to», vzdihne žena, «ta je po postavi pač vsakemu zagotovljena, toda uradniki vtaknejo denar sami v žep, in veseli moramo biti, da dobimo vsaj petinjo tega.»

«Vrag naj bi vzel tacega uradnika! Toda dobro, da vem! In če je tak nesramnež, obrnite se do carja. On je pristopen vsakemu in vsako soboto sme priti vsak, komur drago; carjev dvor je vsakemu odprt.»

«Res je tako», reče vdova, «tudi dobro je, a ne pomaga dosti. Nebesa so velika in car je velik — toda k njemu priti nij mogoče, ako nij mogoče strežajem rubljev v roke stiskati! . . .»

Druzega dné je car vse dvorske služabnike od ključarja do zadnjega kuhinjskega strežaja iz službe odpustil. Onega uradnika pa, ki je kratil vdovam pokojnine, obesili so na javnej ulici na vrata njegovega stanovišča. Žena njegova pa je morala vso dedščino deliti s to vdovo.

Takih pripovedk pripoveduje se o velikem carji Petru prav mnogo. Ako je spoznal, da se dogajajo take pregrehe, bil je neizprosljiv in je kaznjeval neusmiljeno. Teško je minul v Petrogradu dan, da bi ne bil kdo k smrti obsojen. Dostikrat pa se je pripetilo, da so pometali celo tolpo hudodelcev v kotel z kuhanim oljem. Kakor se pripoveduje, rekel je Peter nekoč sam: «Da bi hotel vse nezveste uradnike moje države po zasluženji kaznjevati, dobil bi težko v vsej Rusiji toliko lesa, da bi postavil za vsacega posebej vislice.»

Predno sklenemo to knjigo, povedati hočemo še nekaj malega iz družinskega življenja Petrovega. Med mnogimi redkimi rečmi, katerih si je car v življenji mnogo nabral, imel je tudi dragoceno kupico od kamene strele. Ker je bila sama na sebi jako dragocena, bila je carju še zato tem ljubša, ker ga je spominjala jednega najlepših zmagovalnih dnij iz njegovega vojaškega življenja. Pridobil si je to posodo lastnoročno v šotoru nekega turškega poveljnika, ko so vojaki pod njegovim vodstvom šotorišče napadli. Rusi zmagali so onega dne brez dvombe — kakor pozneje dostikrat — le vsled carjeve osebne hrabrosti in njegove brezmejne srčnosti. Ker je bil to prvi dan, da je zmagal sam sovražnika, ljubil je posebno ta kozarec.

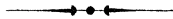
Ko so nekega dne mladoletne velike kneginje praznovale rojstni dan svoje najstareje sestre Katarine, igrale so se tudi v zasebnej sobi očetovej. Prigodilo se je, da je malej desetletnej kneginji Ani po nesreči ta dragoceni kozarec na tla pal. Otroci so glasno zavpili, ko se je prekrasni kozarec na trdih hrastovih tleh razsul na tisoč koscev. Cesarica, ki je na ta krik priletela, je obledela, ko je slišala, kaj se je zgodilo. Poznala je predobro vročekrvni značaj svojega soproga.

Glavno vprašanje je bilo sedaj le to, kdo naj carju pove o tej nesreči. Mala Ana je ležala od samega strahu uže na pol bolna v postelji in od vseh drugih si nij upal nihče povedati. Naposled se odloči cesarica sama in pove carju, ko je prišel na večer uže precej pozno in jako razdražen domov, o nesreči. Peter s hripavim glasom zavpije, si poravna lase raz čelo, zmaje z glavo in prime ljubeznivo soprogo za roko rekoč: «Pač se je moralo ubogo otroče jako prestrašiti.»

Da bi si svoje telesno trpljenje olajšal, hodeval je jedva petdeset let stari, a uže popolnoma osiveli car v toplice na Nemško. Največkrat je bil v Karlovih Varih. Mogoče da bi bil še živel deset ali dvajset let, da bi ne bil, po svojej strastnej krvi zapeljan,

čestokrat grešil na škodo svojemu slabotnemu zdravju. Smrtni kal pa se ga je prijel, ko je pomagal rešiti potapljajočo se ladijo. Nekega dne je pregledoval obrežje. Uže je bil v postelji, ko začuje iz pristanišča topov strel, kot znamenje nevarnosti in nesreče. Peter hitro vstane in ukaže slugi pozvedeti, kaj da je. Kmalu naznani, da je trideset ljudi v smrtnej nevarnosti in da vodniki ladij nečejo na morje, ker je jako valovito. Ne da bi se dolgo premišljeval, hiti na pristanišče, skoči ondi v najbližjo ladijo in zavpije: «Pojdite sem, plahi malovredneži, Vaš car vam bode pokazal, kaj morate storiti!» To je pomagalo. Vsi popotniki so bili rešeni, a car je bil od tistega dne dalje smrtno bolan in je čez nekaj mesecev umrl. (1725 l.)

Če tudi nij bil brez napake ta čuden a slavni mož, vender je pa bil brez dvombe izvrsten vladar in ustanovitelj ruske moči in velikosti.

Pri
Jan. Giontini-ju v Ljubljani

se tudi dobivajo:

- Cesar Maks in Mehika.** V Ljubljani 1868. Spisal *J. Alšovec*. 30 kr.
- Cas je zlato.** Podučna povest za mladost. Spisal *F. Hofmann*.
V Ljubljani 1864 36 kr.
Lično vezana 50 kr.
- Cerkvica na skali.** Pravljičica 12 kr.
- Dve čudapolni pravljici.** Drugi predelani in popravljeni natis. 1851. *I. Peter Krunov; II. Okamnjenci na Blanskem gradu; v slikanej, lepej vezbi* 16 kr.
- Erazem Predjamski.** Povest iz petnajstega stoletja. S podobo. Četrti natis. V Ljubljani 1886. 20 kr.
- Hitri Računar** z ozirom na sedanji denar po avstrijski veljavi in na novo mero in vago. 8. popolnoma predelani in popravljeni natis. 1885. V usnji . . . 60 kr.
V polusnji . . . 40 kr.
- Jama nad Dobrušo.** Pravljičica 20 kr.
- Ključek lažnjivi** 20 kr.
- Kuharica slovenska** ali navod, okusno kuhati navadna in imenitna jedila. Narekovala *M. Bleiweiss*. V Ljubljani 1878. Veljajo lično vezane 1 gold. 90 kr.
- Kuharske bukve,** nove, ali nauk, najboljša in imenitnejša jedila brez posebnih stroškov pripraviti. Z 200 jedilnimi listki. Tretji natis. V Ljubljani 1877. Vezane . . 90 kr.
- Najdenček,** ali pravični se tudi živine usmili. 1881. Drugi predelani in popravljeni natis. V slikanej, lepej vezbi 20 kr.
- Nikolaj Zrinjski,** hrvatski junak 20 kr.
- Poduk,** kako se dela žganje vsake baže, mrzlo in gorko, in brez posebnih naprav. V Ljubljani 1879. Velja 1 gold.
- Repoštev, duh v Krkonoških gorah.** Tretji predelani in popravljeni natis. 1881. V slikanej, lepej vezbi 20 kr.
- Sanjske bukve** (s podobami). 15 kr.
- Sto malih pripovedek za mladost.** Spisal *Krištof Šmid*, poslovenil *Ivan Tomšič*. 1872 40 kr.
Lično vezane 50 kr. — 1 gold.
- Vošilna knjižica,** ali vošilni listi za novo leto, godove in rojstne dneve. Spisal *Ivan Tomšič*. 1870 20 kr.
- Zbirka ljubimskih in ženitovanjskih pisem** 30 kr.

